

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Lektorprogrammet 8- 13

Kandidatnummer: 6431

Veileder: Ingrid Nielsen

Tittel på bacheloroppgaven: «Jeg vet ikke om jeg er kvinne eller mann»:
En analyse av hovedkarakterens kjønnede livsverden i *Det finnes en stor åpen plass i
Bordeaux* av Hanne Ørstavik (2013)

Antall ord: 8208

Antall vedlegg/annet: 0

Stavanger, 17. 05. 2022

Innhold

1. Innledning.....	2
1.1 Plot	3
2. Tidligere forskning.....	3
3. Teoretisk perspektiv	4
3.1 Kjønnsteori	4
3.2 Romanteori.....	6
4. Analyser	7
4.1 Narrative mønstre	7
4.1.1 Synsvinkel og fortellerstemme.....	7
4.1.2 Ruth som forteller	8
4.1.3 Varighet	10
4.1.4 Rekkefølge/ organisering	11
4.2 Ruths livsverden	12
4.2.1 Den tidlige fasen: Ruths holdning til det kvinnelige.....	12
4.2.2 Den tidlige fasen: kroppen i Ruths livsverden.....	13
4.2.3 Endring i livsverdenen: et møte	14
4.2.4. Endring i livsverdenen: å dikte en parallellhistorie.....	14
4.2.5 Oppsummerende refleksjoner om endringene i Ruths livsverden.....	16
4.3 Eksistensialisme: Simone de Beauvoir	16
5. Avsluttende tanker	22
6. Litteraturliste.....	23

1. Innledning

Hanne Ørstavik debuterte med sin første roman *Hakk* i 1994. Hun har foreløpig utgitt fjorten romaner og et lesestykke, samt romanen *Der alt er klart* i samarbeid med billedkunstneren Pierre Duba. I tillegg har hun gjendiktet Leslie Kaplans *Overskuddet – fabrikken*, og oversatt Marguerite Duras' *Stedene* (Forlaget Oktober, 2022, 8. mai). I dag betegnes hun som en av vår tids mest markante og særpregede forfattere (Forlaget Oktober, 2022, 8. mai). Det er gjerne særlig hennes evne til å utforske eksistensen og skildre følelselivets dybde og kompleksitet som berømmes. Rösing vurderer Ørstaviks litteratur slik: «Ørstavik gestalter menneskelig bevissthet på en genial og nesten demonisk måte» (i Forlaget Oktober, 2013). En annen anmelder, Malm, skriver: «Ørstavik skildrer kroppens begjær, dens ulike svekne følelser, i en utildekket og saklig prosa som gjør det umulig å vegre seg» (i Forlaget Oktober, 2013). Også følelsen av nærhet og intimitet løftes frem i anmeldelser av *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux*. Malm skriver: «Hennes nye roman [...] viser at hun kontrollerer midlene for denne intime og nære fortellingen bedre enn noen av de andre» (i Forlaget oktober, 2022, 8. mai).

I 2013 kom Ørstaviks roman *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* ut. Mens tidligere forskning har belyst ekfrasen¹ og kjærlighetsforhold i samtiden, er Ørstaviks roman også en eksistensiell kjærlighetsfortelling som løfter frem det sårbare ved det å elske, redselen for å bli avvist og styrken det krever å stå i det. Romanen undersøker videre sammenhengen mellom disse følelsene og kjønn. Gjennom innblikk i hovedkarakterens livsverden møter vi en dynamisk forståelse og opplevelse av kjønn. Dermed tenker jeg at romanen tilbyr muligheten for en spennende og nyansert undersøkelse av hvordan kjønn leves. Jeg har formulert følgende problemstilling: Hvordan fremstiller Hanne Ørstaviks roman *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* hovedpersonens kjønnete livsverden?

Jeg vil i denne oppgaven begynne med et sammendrag av plottet i romanen. Deretter vil jeg redegjøre for kjønnsteori og romanteori, som er de to teoriene jeg vil benytte meg av i denne oppgaven. Så vil jeg gå over til en narratologisk analyse av romanen. Endelig vil jeg analysere romanen i et eksistensialistisk perspektiv.

¹ Ekfraser vil si detaljerte litterære beskrivelser av et kunstverk.

1.1 Plot

Den finnes en stor åpen plass i Bordeaux er en skildring av hovedpersonen Ruths forvirrende og motstridende tanker og følelser i forholdet til kjæresten Johannes. Hun er en kvinne midt i livet og skal ha en kunstutstilling i Bordeaux, hvor hun også befinner seg i mesteparten av romanen. Her går hun rundt og venter på at Johannes skal komme til henne, møte henne, men han kommer ikke. Ruth blir mer og mer desperat i sin lengsel og sitt begjær. Mens hun venter, går hun innom en kunstutstilling hvor hun møter en kvinne ved navn Abel. Abel fremstilles som en sterk kvinne og hun har en annen oppfatning av det å være kvinne enn hva Ruth har. Likevel gjør Abels fortid at hun kan kjenne seg igjen i Ruths følelse av sårbarhet og svakhet, og det er dette som åpner for de fortrolige samtalene som utfolder seg mellom dem. Disse samtalene lar Ruth reflektere over seg selv og sin forståelse av styrken, sårbarheten og hvordan dette eventuelt er tilknyttet kjønn.

Gjennom en parallellhistorie fortelles historien om Ralf og Lily, to nyforelskede ungdommer, som tilfører romanen dybde ved å stå i sterk kontrast til Ruth og Johannes. Ved å være nysgjerrige, åpne og ærlige lærer de hverandre å kjenne. Sammen skaper de to et trygt forhold hvor de forener styrken og sårbarheten. Romanen avsluttes ved at Ruth begynner å distansere seg fra Johannes, og muligens forlater han. Dermed rydder hun endelig plass til seg selv. Hun holder kunstutstillingen sin, hvor Abel møter opp og støtter henne, mens Johannes ikke er å se. Utstillingen mestrer å spille ut følelsen av å bli møtt og får gode anmeldelser i de franske avisene. Romanens parallellhistorie avsluttes ved at Ralf våkner en morgen på rommet til Lily, og det er tydelig at de to er blitt et par.

2. Tidligere forskning

Det er gjort en del tidligere forskning på Ørstaviks verk (Hauge & Ørjasæter, 2008). Ørstavik har i sitt forfatterskap vært opptatt av sammenhengen mellom språk og virkelighet (Andersen 2012). For eksempel hevder Andersen at Ørstavik er opptatt av kompromissløs subjektiv sannhetssøking (2012, s. 658). Når det gjelder tidligere forskning på *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux*, har jeg funnet to eksempler.

Marvik (2015) undersøker ekfrasens funksjon i tre av Østraviks romaner. Artikkelen har vekt på *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux*. Videre argumenterer Marvik for at forfatterens stil reflekterer de litterære karakterenes eksistensielle og psykologiske problemer. Det andre eksempelet er en masteroppgave skrevet av Schäffer. Den har tittelen *Senmoderne identitet og kjærlighet: En analyse av Hanne Ørstaviks roman Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux*. Oppgaven tematiserer «samtidens, påvirkning på individet, og på måten det forholder seg til kjærlighetsforhold» (Schäffer, 2018). Schäffer (2018) undersøker om hovedpersonen kan leses som et karakteristisk senmoderne individ og i en forlengelse om kjærlighetsforholdet mellom henne og Johannes kan leses som karakteristisk for senmoderniteten.

3. Teoretisk perspektiv

Jeg valgt å forankre analysen av *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* i to teorier; kjønnteori og romanteori.

3.1 Kjønnteori

I dette oppgaven står kjønnteori sentralt. Kjønnteori belyser spørsmål knyttet til hva kjønn er, og hvordan kjønnsforskjeller oppstår eller konstitueres (Jegersted & Mortensen et al., 2008, s.15). I tillegg stilles det spørsmål ved de kulturelle forestillingene som ligger til grunn for at kjønn fremstår slik det gjør i vår kultur (Jegersted & Mortensen et al., 2008, s.15). Det finnes en rekke ulike tilnæringsmåter til disse spørsmålene innenfor det kjønnteoretiske fagfeltet. I min oppgave har jeg valgt å benytte meg av et eksistensialistisk perspektiv, med vekt på Simone de Beauvoirs forståelse slik den er uttrykt i *Det annet kjønn* (2000). «Det annet kjønn [...] er det 20. århundres viktigste feministiske tekst fordi den gir filosofisk dybde til kvinners dagligdagse erfaringer», skriver Toril Moi i bokens innledende essay (2000, s.7). Sampson understreker eksistensialismen som viktig når gjelder feminismen forstått som et frigjøringsprosjekt (Sampson et al., 2008, s. 36).

I sin bok *Det annet kjønn* retter Beauvoir oppmerksomheten mot tre sentrale områder i eksistensialistisk kjønnteori (Beauvoir, 2000, s.35). Først og fremst påpeker hun hvordan

samfunnet i all tid har vært mannsdominert. I denne beskrivelsen står begrepet *Den andre* sentralt: «Hun bestemmes og skilles ut i forhold til mannen, ikke han i forhold til henne: hun er det uvesentlige ovenfor det vesentlige. Han er Subjektet, Han er Det absolutte: hun er det andre» (Beauvoir, 2000, s. 36). Her beskriver Beauvoir en forståelse av kvinnen som relativ til mannen og grunnleggende underlegen, som et slags annenrangsmenneske. Beauvoir underbygger denne påstanden ved å blant annet vise til religiøse tekster som jødernes morgenbønn: «Velsignet være vår Gud, vår Herre og Herre over alle verdener, fordi han ikke har gjort meg til kvinne» (Beauvoir, 2000, s.41). Hun nevner også Aristoteles og hans utsagn: «Hunkjønn er hunkjønn på grunn av en viss mangel på egenskaper» (Beauvoir, 2000, s. 35). Beauvoir belyser problematikken ved dette og skriver blant annet: «Det som på en spesiell måte definerer kvinnens situasjon er at hun [...] oppdager seg selv og velger seg selv i en verden der mennene pålegger henne å oppfatte seg som selv som Den andre» Beauvoir, 2000, s. 47-48)

For det andre peker Beauvoir på kvinnen som medskyldig i sin underkastelse. Ved å hevde at kvinnene har godtatt den underkastelsen mennene har pålagt dem, ansvarliggjør Beauvoir kvinnene:

Det er ikke Den andre som ved å definere seg som Den andre definerer Den ene: Den andre blir bestemt som Den andre av Den ene som definerer seg som Den ene. Men for at Den andre ikke skal forandres til Den ene, må vedkommende underkaste seg denne fremmede synsvinkelen (Beauvoir, 2000, s.38).

Her hevder Beauvoir at kvinnen er definert ut ifra mannen og hans synsvinkel og det ligger gjerne implisitt her at kvinnen har godtatt denne underkastelsen for lett. Dette kan underbygges av Beauvoirs fortsettelse: «Når kvinnen oppdager at hun er det uvesentlige som aldri forandres til å bli vesentlig, er det fordi hun ikke sørger for denne forandringen selv. (Beauvoir, 2000, s. 38). Gjennom disse sitatene blir Beauvoirs ansvarliggjøring av kvinnen tydelig.

Til slutt løfter Beauvoir frem kvinnens frihet og valgmulighet knyttet til sitt eget liv og sin egen kvinnelighet (Sampson et al., 2008, s. 36). «Man er ikke født kvinne, man blir det», sier Beauvoir (Beauvoir, 2000, s. 327). Dette utsagnet reflekterer en tanke om kvinnen som

kapabel og fri til å selv definere hvem hun skal være. Dette er likevel ikke en enkel oppgave og krever at kvinnen tar aktivt grep og opprører mot sin status som Den andre. Kvinnen må selv sørge for forandring, hevder Beauvoir, og understreker slik ansvarliggjøringen.

3.2 Romanteori

Den andre teorien som vil stå sentralt i oppgaven min er romanteori. Mens kjønnsteori befinner seg på et strukturelt nivå, gir romanteori noen briller til å forstå den personlige livsverdenen til det enkelte mennesket. Tone Selboe hevder at: «romanen har med mennesker og menneskeskjebner å gjøre» (Selboe, 2015, s.8), og fortsetter med at: «[en] like viktig side ved romanen, nemlig dens evne til å gi en situasjon, et inntrykk, et bilde og som vi allerede har sett, glimt av indre liv og følelser, hvor uforklarlige og usammenhengende disse enn måtte være». (Selboe, 2015, s. 9). Selboe legger med dette stor vekt på at romanen som genre fremstiller menneskelivet på en kompleks og omfattende måte. Selboe vektlegger menneskelivet og aktualiserer slik begrepet *livsverdener*, som er sentralt i denne oppgaven. Begrepet viser til det som utgjør en persons virkelighet, både den konkrete virkeligheten, men også det indre følelseslivet (Selboe, 2015, s. 43). Romanen er et sted der menneskeliv utfolder seg og er den litterære formen som går lengst i å avdekke og analysere sine karakterer, skriver Selboe, og understreker slik at romanen er særlig godt egnet til å gi innblikk i en persons livsverden (2015, s. 43- 44).

En roman gir oss altså mulighet til å studere mennesket og Selboe beskriver dette som et antropologisk perspektiv på teksten. Hun låner begrepet *romanens antropologiske kraft* fra romanteoretikeren Franco Moretti, og definerer begrepet som: «romanens evne til å framstille en mulig verden som har «omdefinert følelsen av virkelighet, meningen med den menneskelige eksistens, og oppfattelsen av tid og språk» (Selboe, 2015, s. 10). Det handler altså om romanens evne og makt til å gjengi ulike livsverdener. Disse livsverdenene blir gjerne særlig tilgjengelige for leseren gjennom romanens personskildringer. Romanens skildring av menneskelivet åpner for inngående avdekkelser og analyser (Selboe, 2015, s.45). Slik blir romanens fremstillinger av mennesker i handling en invitasjon inn til deres livsverdener. Dette vil stå sentralt i min oppgave.

Moretti understreker at det antropologiske perspektivet ikke kan stå alene, men må brukes i kombinasjon med en undersøkelse av romanens form eller teknikk (2015, s.10). Selboe hevder her at romanen er tettest forbundet med fortellingens form. Hun knytter dette argumentet opp til livsverdenbegrepet ved å skrive at gjennom for eksempel å snakke om hvem vi er og hva vi gjør benytter vi oss uvegerlig av fortellingens form (Selboe, 2015, s. 11). I lys av dette vil jeg altså i tråd med problemstillingen se på hvordan romanen gjennom fortellingens form gir tilgang til ulike livsverdener.

4. Analyser

4.1 Narrative mønstre

Det antropologiske perspektivet i *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* må kombineres med undersøkelse av romanens form, nemlig fortellingen, og jeg vil derfor gjøre en narratologisk analyse av teksten for så å bruke analysen til å drøfte Ruths livsverden. Nærhet og autentisitet er gjennomgående karakteristisk for Ørstaviks roman og gir leseren en unik mulighet til å tre inn i karakterenes livsverdener. Denne nærheten og autentisiteten skapes gjennom en rekke narrative grep.

4.1.1 Synsvinkel og fortellerstemme

Romanen er hovedsakelig en førstepersonsfortelling hvor fortelleren, Ruth, er hovedpersonen og skriver i jeg- form, altså er hun en personal forteller (Andersen m. fl., 2012, s. 48). Videre er hun en intern forteller. Det betyr at vi ser og sanser gjennom henne og hun er delaktig i fortellingen hun forteller (Andersen m. fl., 2012, s. 49). Følgende setning illustrerer det personale og interne da hun både beskriver en handling i jeg- form samt deltar i handlingen «Kan jeg komme på lørdag, skriver jeg» (Ørstavik, 2013, s. 7)². Denne fortellermåten skaper nærhet mellom leser og Ruth og gjør at det gjerne er henne man sympatiserer med gjennom lesingen.

² Refererer kun til sidetall i romanen i det følgende

Lily og Ralf sin historie er den eneste i romanen som fortelles gjennom en aural tredjepersonsforteller (s.51). Et eksempel på dette er følgende skildring av Lily som går: «Hun går bortover gata på skyggesiden, hun kjenner varmen mot armene og halsen og leggene» (s.71). Ralfs del av historien fortelles på samme måte som Lilys. Dette kan eksemplifiseres av følgende skildring av han som blir gjennom et ukeblad: «Ralf tenker at han er henne» (s. 87). Denne fortellermåten skaper en noe større distanse enn den man opplever i første- personsfortellingen. Likevel gir den autorale fortelleren oss tilgang til karakterenes indre følelsesliv og sørger slik for at følelsen av nærhet ikke forsvinner.

Romanen inneholder også noen eksempler på dialog: «Hvorfor snakket du til meg/ Jeg vet ikke/ Jeg så deg ikke, hvordan så du meg [...]» (s. 55). Et annet eksempel: «Ja, det er en hun venter på/ Som hun ser på/ Hva gjør han? / Han går» (S.65). Det er som om vi er der og hører samtalen i det den utspiller seg. Dette grepet bidrar til å skape et nært og autentisk uttrykk, noe som er gjennomgående karakteristisk for romanen. Det autentiske og nære forsterkes videre gjennom romanens dominerende bruk av presensform. Romanens nåtid hvor Ruth er i Bordeaux fortelles utelukkende i presens: «Jeg går til venstre, tar neste til høyre igjen. Synes jeg kan høre måker» (s.32). Dette forsterker følelsen av nærhet og tilstedeværelse.

I historien om Ruth og Johannes er det derimot en tidsmessig avstand som avsløres gjennom tidvis bruk av preteritum: «Forrige lørdag skulle vi lage mat sammen hjemme hos Johannes» (s.212). Likevel sklir historien tidvis over i presens: «Han holder meg inntil seg når jeg kommer inn og hvisker ned i håret mitt at han har savnet meg. Kjære, sier han» (s.212). Ved å fortelle deler av historien i presens og deler i preteritum skapes et uttrykk som gjenspeiler den tidsmessige distansen, men likevel opprettholder historiens karakteristiske nærhet.

4.1.2 Ruth som forteller

Jeg vil legge hovedfokus på Ruths stemme i romanen da det er den som er dominerende og undersøke hva som karakteriserer hennes fortellermåte da den legger føringer for hvordan vi vil forstå hennes livsverden.

Ruths språk har en spontanitet og tidvis hurtighet over seg som bidrar til å skape nærhet mellom henne og leser. Jeg vil trekke frem fire eksempler fra romanen som bidrar til å skape dette uttrykket. Først og fremst starter hun mange av setningene sine med konjunksjoner og subjunksjoner. For det andre har hun mange korte avsnitt, som gjerne kun består av to til tre linjer. For det tredje har hun en kombinasjon av tidvis svært lange setninger, som kan gi assosiasjoner til tankestrømmer, og ellipser som er svært korte setninger på bare noen få ord. Et eksempel som viser alle disse punktene er følgende avsnitt: «Og jeg vet det er det eneste mulige, en annen som annen, at det er en forutsetning, for møtet. At vi er to, ikke en. At vi er atskilt» (s. 15). Sammen mestrer disse språklige grepene å skape en opplevelse av man vitner tankene hennes akkurat slik hun tenker dem, i det hun tenker dem. Dette gir en som leser en unik mulighet til å tre inn i Ruths livsverden.

Gjennom romanen gir Ruth leseren tilgang til alle sine følelser og tanker hvilket gjør henne til en åpen og brutalt ærlig forteller som tørr å vise seg sårbar. Sårbarheten kommer til uttrykk blant annet gjennom skildringene hennes av det å føle seg avvist og skammen som følger med det: «At han ikke vil ha meg, Johannes. Er det det? Skammer jeg meg for det? Ja, det gjør jeg [...] Men kroppen min forstår det ikke. Den kjenner seg avvist. Uønsket. Ekkel. Stygg» (s. 17). Dette er såre og ubehagelige innrømmelser og Ruths livsverden står fullstendig blottlagt foran leseren.

Ruth er også ærlig om at hun føler seg splittet, som om hele hun står i en ambivalens: «Det er som jeg går mellom, mellom to som er meg [...] hun som har gledet seg hele natten [...] og hun som er ødelagt og stygg» (s. 8). Ved å tørre å være sårbar og ærlig gjør Ruth som forteller sin komplekse og motstridende livsverden forståelig og gjenkjennbar. Dette forsterker følelsen av nærhet mellom leser og fortellerens livsverden.

Endelig vil jeg trekke frem Ruths evige jag etter å forstå seg selv. Dette er en faktor som er med på å dra romanens plot fremover. Som leser følger man denne reisen steg for steg, og man får slik styrket opplevelsen av nærhet til Ruth. Jaget etter selvforståelse kommer til uttrykk gjennom den konstante indre uroen hun opplever. Hun skildrer en følelse av å ikke forstå seg selv og egne handlinger, hvilket resulterer i en intens leting etter svar i egne tanker: «Før jeg møtte Johannes kjente jeg meg glad [...] Nå kan jeg kjenne meg stiv, i kroppen,

nakken, ned langs armene, redd? Er jeg redd? Og likevel er det dette jeg vil [...] Hvorfor spør jeg meg» (s. 22- 23) Et annet eksempel er: «Er denne smerten sårbarhet?» (s. 45). Undringen og de følgende refleksjonene gir oss en nyansert og dyp innsikt i Ruths virkelighetsverden.

4.1.3 Varighet

Romanens hovedfortelling preges i hovedsak av en kombinasjon av *sceniske fremstillinger* og *forlenginger*. Andersen skriver at scenisk fremstilling er en fortellermåte som innebærer å skape en fornemmelse av at hendelsen skjer her og nå, rett foran øynene våre (2019, s.58). Det er så og si som om vi er til stede og opplever det sammen med fortelleren, skriver han videre. Et eksempel er følgende skildring fra romanen: «Jeg åpner døra ut fra galleriet. Varmen utfor, så myk. Det overrasker meg. Jeg går ut på fortauet, sola har flyttet seg, nå er det sol på denne siden, hvor det var skygge i sted.» (s. 101). Den sceniske fremstillingen bidrar til å skape et mer helhetlig bilde av hovedpersonens livsverden ved å la leseren komme tett på også de ytre omgivelsene til hennes.

Mens den sceniske fremstillingen i hovedsak gir tilgang til de ytre omgivelsene, gir forlengelsene tilgang til hovedkarakterens indre. Forlenging er når tidsløpet i en fortelling blir mer omfattende enn i historien, skriver Andersen (2019, s 60). Han utdyper ved å skrive at dette gjerne forekommer dersom en hendelse setter i gang en erindring eller en refleksjon hos fortelleren (2019, s.60). Et eksempel på dette er når Ruth er sammen med Abel på et kunstmuseum. Ruth stopper opp for å se på et bilde: «Jeg så på bildet en gang til [...] Francois Boucher (1703- 1770): Hvilende pike.» (s.66). Dette utløser en tankerekke som først dreier seg om selve bildet: «Men hun hviler ikke [...] Det viser det motsatte av hvile. Beina er spredt, som har noen akkurat strøket henne der, nedover den bare ryggen [...] Og så bare plutselig reist seg, og gått (s. 66). Etter hvert glir refleksjonen over i en analepse om Johannes som igjen utløser en tankerekke om de to: «Johannes har snakket om det flere ganger utover våren, at en gang skulle vi gjøre en reise [...] Og inni alle bildene han viste fram for meg sånn, var en sorg [...] Sorg fordi han kom ikke ut i det. Han kom ikke fram i det. Holdt seg tilbake, holdt inne, holdt igjen» (s.67). Denne tankerekken strekker seg over omtrent en og en halv side, og slik bruker fortelleren altså flere sider på å fortelle at hun så på et bilde. Til tross for at man

gjennom forlengelsen forlater den fysiske virkeligheten, forsterker det følelsen av tilstedeværelse og nærhet hos leseren.

4.1.4 Rekkefølge/ organisering

Hendelsenes rekkefølge er gjenstand for fortellertekniske valg og påvirker leserens tilgang til karakterenes livsverden (Andersen, 2019, s.62). Fortellingen i *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* er organisert etter en kombinasjon av kronologisk rekkefølge og tilbakeblikk. Romanens hovedhistorie er en kronologisk fortelling om Ruth som skal ha kunstutstilling i Bordeaux, og befinner seg tidsmessig i nåtid. Handlingsgangen strekker seg kun over et par dager. Fortellingen brytes likevel hyppig opp med tilbakeblikk til tiden hennes med Johannes. Historien om de to strekker seg over omtrent et år og befinner seg tidsmessig i nær fortid.

Analepsene, altså tilbakeblikkene, i fortellingen preges av en manglende kronologi. Det etableres en viss krologi i historien om Johannes og Ruth gjennom historiens innledende ord: «VIL DU MØTE MEG/ Det var sånn det begynte, Johannes og meg, oss to» (s.5). I fortsettelsen av romanen derimot utløses analepsene av hovedpersonens tanker og følelser og fortelles dermed i en tilsynelatende tilfeldig rekkefølge. Tidlig i romanen leser vi «Å ligge ved siden av han i senga, jeg husker en gang for et halvt år siden» (s. 26), mens det senere står: «Jeg har et plutselig PORNOGRAFISK BEGJÆR, sa Johannes. Vi hadde ikke kjent hverandre så lenge [...] » (s. 51). Dette antyder at det sistnevnte tidsmessig befinner seg foran det førstnevnte i historien, mens det i fortellingen plasseres etter. Den tilfeldige rekkefølgen i parallellfortellingen styrker følelsen av å være tett på Ruths livsverden og underbygger romanens sceniske preg.

Analepsene kontekstualiserer hovedfortellingen gjennom å gi leseren tilgang til historien til Ruth og Johannes, og deres dysfunksjonelle forhold. Et eksempel er følgende analepse hvor Ruth tenker tilbake på en kveld hun lå i sengen med Johannes og han har strøket henne «så vidt med en finger, noen ganger opp og ned et lite stykke på ryggraden» (s.26). Hun skildrer følelsene dette utløser: «Og jeg gråt. Han hadde vist meg godhet. Men kanskje mest gråt jeg av å ha kommet så langt, at selv så lite ømhet gjorde meg glad. At jeg ikke ventet meg noe

mer lenger [...] » (s. 26). Analepsene slipper leseren inn i den såre fortellingen om hovedpersonens forhold til Johannes og avdekker de mørke sidene ved det.

Gjennom å gi leseren tilgang til Ruth og Johannes' historie, gir analepsene leseren muligheten til å forstå hvorfor og hvordan Ruth har utviklet de holdningene og det selvbildet hun nå uttrykker: «Før jeg møtte Johannes, kjente jeg meg så glad. Så lys og lett. Og myk, jeg kunne kjenne mykheten foran over hele brystet [...] » (s. 22) Denne selvbeskrivelsen skiller seg radikalt fra den Ruth uttrykker i fortellingens nåtid som preges av blant annet usikkerhet, skam og redsel. Analepsene viser Ruths fortid og lar slik leseren komme enda nærmere på hennes livsverden.

4. 2 Ruths livsverden

I lys av den narratologiske analysen blir det tydelig at *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux* som roman gir en unik tilgang til hovedkarakterens livsverden. Denne livsverdenen er likevel ikke statisk gjennom historien og endres i tråd med Ruths økende selvforståelse. Jeg vil i det følgende først undersøke hva som karakteriserer hennes livsverden i historiens begynnelse, for så å se på to elementer jeg mener fører til endring.

4.2.1 Den tidlige fasen: Ruths holdning til det kvinnelige

Ved å se på Ruths holdning til kjønn får man et godt innblikk i hva som karakteriserer hennes livsverden tidlig i historien. En holdning er i sosialpsykologien en betegnelse for en tendens til å tenke, føle og handle positivt eller negativt ovenfor noe, som bestemte mennesker, ideer eller verdier (Svartdal, 2020). I lys av denne definisjonen blir det tydelig at hvilke holdninger Ruth innehar vil være en del av hennes livsverden. I historiens begynnelse er den mest påfallende holdningen vi møter hos henne en tendens til å tenke og føle negativt ovenfor kvinner. Dette kommer til uttrykk i hennes gjennomgående beskrivelser av det kvinnelige som svakt og sårbart. Et eksempel er følgende beskrivelse Ruth gir av seg selv: «Jeg er jo bare en liten jente, tenker jeg, som leter etter noen å holde i [...] Jeg er en liten jente, og så går jeg rundt i verden og jobber og holder på. For et meningsløst strev.» (s.28). I dette sitatet er først og fremst bruken av adverbet *bare* foran substantivet *jente* påfallende og vitner om en nedlatende holdning til det kvinnelige. Det skaper et negativt uttrykk, som om det som

beskrives er noe lite og ubetydelig, *bare en jente*. Dette negative uttrykket forsterkes i setning nummer to hvor hun med en nedlatende og nærmest sarkastisk tone beskriver seg selv om en liten jente som går rundt og *styrer på*, for så å kalle det hele et *meningsløst strev*. Dette sitatet mestrer slik å fange essensen av Ruths holdninger ovenfor gjerne det kvinnelige generelt, men også spesifikt sin egen kvinnelighet.

Holdningen om at kvinnen er svakere, mer sårbar og utsatt forsterkes gjennom holdningen hennes om at det sterke er mannlig. Dette er gjerne mest tydelig i Ruths beskrivelse av Abel, en kvinne hun anser som sterk og selvsikker: « [...] som Abel foran meg, en sterk og diger mørk kvinne, nesten som en mann.» (s. 56). Eksempelet viser hvordan Ruth assosierer det å være trygg i seg selv med det å være mandig. Disse eksemplene reflekterer hva som er karakteristisk for Ruths kjønnede livsverden i historiens begynnelse.

4.2.2 Den tidlige fasen: kroppen i Ruths livsverden

Ruths livsverden slik den beskrives tidlig i historien uttrykkes også i stor grad gjennom det fysiske. Det som er påfallende er hvordan beskrivelsene av hennes egen, og kvinnekroppen generelt, endres etter at hun har møtt Johannes. Tidlig i fortellingen beskriver Ruth kroppen sin på følgende måte: «Før jeg møtte Johannes [...] Så lys og lett. Og myk, jeg kunne kjenne en mykhet foran over hele brystet, kjenne hjertet dunke der inne, og magen, og kjønnet lenger ned, kjenne det leve» (s. 22). Skildringen er lystbetont og gjenspeiler en kvinne som er i kontakt med seg selv og sin kvinnelighet. Dette vitner om en kjønnet livsverden hvor kvinnen oppfattes som fri og selvsikker. I møtet med Johannes endres derimot denne kjønnede livsverdenen.

Ruth innleder et forhold til Johannes og de kroppslige skildringene får en ny tone: «Jeg kjenner hvordan bryster er sårt, kjenner meg plutselig sår i halsen også. Som verk foran på brystet er det, flaten der foran, jeg legger en hånd på, prøver å dekke så mye jeg kan» (s. 109). Verkingen utløses av at Ruth sjekker mobilen sin med et inderlig håp om at Johannes har tatt kontakt, noe han ikke har. At det er Johannes som utløser smerten vitner om en opplevelse av at kvinnen i sin relasjon til mannen er utsatt og sårbar. Dette skiller seg fra den kjønnede

livsverdenen hun beskrev tidligere, og beviser dermed at forholdet hennes med Johannes har ført til en endring hvor hun nå ikke lenger opplever kvinnen som fri og selvsikker.

Opplevelsen av kvinnen som utsatt og sårbar understrekes av Ruths følgende tanker: «Kvinnekroppen ser gjerne mer sårbar ut, fordi den oftest er spinklere, mindre» (s. 19). Hun tenker videre og skildrer mannekroppen: «Armmusklene, de brede skuldrene, de sterke lårene. Alt er større, mindre underhudsfett, mer tydelig. (s.19). Sitatene viser en opplevelse av kvinnen som underlegen ikke bare i det mentale, men også i det fysiske. Kvinnen er totalt underlegen mannen, og det gjør henne utsatt og sårbar. Dette understreker Ruths kjønnede livsverden slik den er tidlig i historien.

4.2.3 Endring i livsverdenen: et møte

Jeg vil nå se på hva som fører til endring i Ruths kjønnede livsverden. Det første er hennes møte med Abel. Frem til møtet med Abel har Ruth rettet hele sitt fokus mot Johannes og hva hun kan gjøre og hvem hun kan være for å bli god nok for han. Gjennom møte med Abel utfordres Ruths kjønnede livsverden: «Hvor er din natt, hvor er glansen på dine fingre?», spør Abel henne (s. 89). Som en konsekvens av Ruths og Abels samtaler flyttes Ruths fokus sakte, men sikkert over til henne selv. Hun begynner å anerkjenne seg selv, og dermed også det kvinnelige som sterkt. Et eksempel på dette er følgende imaginære samtale hun har med Abel: «Men hvordan komme meg ut av renna, ut av pregningen, ville jeg spurt. Vet du det? Er det mulig, rekker vi det før vi dør? Bli sterkere er Abels svar, innenfra ... du må presse deg fram i deg selv. Da blir du fri til å gå hvor du vil» (s. 192). Ved at samtalen er et produkt av Ruths egen fantasi er den en direkte refleksjon av hennes livsverden. Den viser at møtet med Abel har ført til at hun har internalisert hennes verdier, og hennes kjønnede livsverden åpner nå så vidt mot en forståelse av kvinnen sterk og fri.

4.2.4. Endring i livsverdenen: å dikte en parallellhistorie

Samtalene med Abel har en sammenheng med romanens parallellhistorie om Lily og Ralf. Det er nemlig først etter Ruth møter Abel at historien om det unge paret starter. På dette punktet viser allerede Ruth tegn til en holdningsendring i sin kjønnede livsverden. Ved å forstå

parallellhistorien som noe Ruth selv dikter må den følgelig også forstås som et uttrykk for disse gryende holdningsendringene. Kanskje kan man tenke seg at Ruth spiller ut en ideell, men imaginær virkelighet, mens hun samler motet til å spille den ut i sin reelle virkelighet.

Det kan altså virke som at det unge paret er reelle personer på det diegetiske nivået, men at det er Ruth som dikter opp historien deres. En slik tolkning kan underbygges av at historien om Lily og Ralf er den eneste som fortelles i tredjeperson. Videre fortelles det unge parets historie som små avbrudd i Ruths egen historie. Dette gir en følelse av at historiene mangler et tydelig skille. Sitatene fra de følgende tre avsnittene kan eksemplifiserer dette. I det første avsnittet kan vi lese: «Ralf går mot Lily fra den andre enden av grusbanen langs kanalen [...]». I andre avsnitt står det: «Finnes kjærlighet? Finnes dette myke bølgende varme som slår gjennom oss og fram i øynene og ut, som lys». Til slutt, står det: «Jeg vet ikke om han kommer. Det er jeg som sier det, til Abel». (s.87). Mens det i det første avsnittet er tydelig at det er historien om Lily og Ralf som fortelles, blir det i andre avsnitt usikkert hvilken historie tankene tilhører, før det i tredje avsnitt eksplisitt sies at nå er det Ruth som sier noe. De glidende og uklare overgangene mellom historiene kan underbygge tanken om at det er Ruth som forteller dem begge. Denne tanken forsterkes videre ved at Ruth ser seg nødt til å erklære at det nå er hun som sier noe, som om det kunne ha vært Lily eller Ralf. Historien om det unge paret kan slik forstås som å være en utprøving av en virkelighet Ruth selv drømmer om.

Den imaginære virkeligheten forteller om et par som sammen etablerer en gjensidig trygghet og tillit til hverandre: «Er det nakne farlig, må det være sånn. Kan ikke det nakne også være et sted å bli til», sier Lily (s. 163). Sitatet kan gjenspeiler en tanke om at ved å skape trygge omgivelser som åpner for å være sårbare ovenfor hverandre, vil man kunne skape en relasjon som støtter begge parter i å vokse. Det er nettopp dette Lily og Ralf representerer. De åpner for at både kvinnen og mannen kan vise seg sårbar. Ved å møte hverandre med forståelse og tålmodighet tør de begge å åpne seg. Gjennom å spille ut denne imaginære historien gir Ruth liv til en ny kjønnets livsverden, som hun omsider vil klare å bygge opp motet til å realisere i sin egen faktiske virkelighet.

4.2.5 Oppsummerende refleksjoner om endringene i Ruths livsverden

Kombinasjonen av møtene med Abel og utspillingen av historien og Lilly og Ralf resulterer omsider i en faktisk og tydelig endring i Ruths kjønnede livsverden. Fordi Ruths kjønnede livsverden nå åpner for en tanke om at kvinnen er viktig, tør hun endelig å ta plass og prioritere seg selv. En tvingende nødvendig forutsetning for å klare dette er at hun må distansere seg fra Johannes. Å være alene, uten han, er noe hun har fryktet gjennom hele historien, men mot avslutningen skriver hun:

Når jeg våkner er det som om noe har forandret seg. Jeg er lettere. Det kjennes lysere. Som om jeg er kvitt noe, tømt. Er det ham, at jeg har kvittet meg med ham, skyflet ham ut av meg hvor han har tatt for stor plass, rom i meg som jeg trenger selv [...] Ja, det er et trykk som ikke er der mer, det loddet som hang i meg som tvang meg til å tenke på ham hele tiden, det er der ikke (s. 201).

Sitatet viser at Ruth har internalisert Abels holdninger. Hun er kommet til et punkt hvor hun er klar for å stå selvstendig, uten Johannes, og finne seg selv på ny. Dette karakteriserer hennes livsverden i historiens avslutning.

4.3 Eksistensialisme: Simone de Beauvoir

Ruths kjønnede livsverden kan også ses i lys av Beauvoirs eksistensialisme. Den kjønnede livsverdenen hennes har gjennom den narratologiske analysen vist seg å gå fra å være negativ og skeptisk ovenfor det kvinnelige, til å gradvis åpne mer opp mot en forståelse av kvinnen som sterk. I tråd med Beauvoir kan denne endringen ses som en prosess som kan deles opp i fire faser. Først skildres Ruth som en kvinne som aksepter seg selv som Den andre og dermed underlegen. Andre fase er en ansvarliggjøring av Ruth. Tredje fase er Ruths opprør. I den siste fasen står Ruth frem som en kvinne som forstår sine valgmuligheter og sin frihet. Jeg vil begynne med å se på første fase i prosessen.

Den første fasen omhandler hvordan kvinnen historisk sett har blitt tildelt rollen som Den andre. Beauvoir forklarer at ideen om kvinnen som det svakere kjønn har gjennom historien slått så dype røtter i samfunnet at selv kvinnene har internalisert holdningen:

«Menneskeheten er mannlig, og mannen definerer ikke kvinnen i seg selv, men sett i forhold til ham; hun blir ikke betraktet som et selvstendig vesen» (Beauvoir, 2000, s.36). Slik etableres en forståelse av kvinnen som relativ til mannen. Denne tanken reflekteres i begrepene Den ene og Den andre, hvor mannen forstås som det førstnevnte og kvinnen som det sistnevnte. Tanken er at mannen er overlegen og anser kvinnen som underlegen og denne synsvinkelen har kvinnene underkastet seg, hevder Beauvoir (Beauvoir, 2000, s.38). Beauvoir mener altså at kvinnene godtar rollen mennene tilskriver de, dermed aksepterer seg selv som Den andre. Beauvoirs beskrivelse av kvinners forståelse av seg selv kan brukes til å forstå Ruth i denne første fasen. Ruth har blitt tilegnet en underlegenhet av Johannes, og virker å ha akseptert denne, og dermed også akseptert seg selv som Den andre.

At Ruth kan sies å se på seg selv som Den andre uttrykkes gjennom skildringene hennes av sin livsverden. De viser at hun innehar en grunnleggende holdning om at kvinnen er det svakere og mer sårbare kjønn. Denne holdningen kommer blant annet til uttrykk gjennom hennes tanker rundt kunstutstillingen hun har lagd. Utstillingen skal holdes i et stort åpent rom. Ideen er at en person skal stå i midten og så skal en annen person gå imot denne personen som står og venter. Utstillingen er ment å spille ut følelsen av å bli gått i møte og å bli møtt. Ruth ser for seg møtet mellom mann og kvinne: «Jeg tenker på hvor forskjellig det er når det er en kvinne som står der, og en mann som kommer, og omvendt. At mannen står, og kvinnen kommer. Hva den forskjellen er. I begge versjonene virker kvinnen mer utsatt enn mannen [...] Utsatt, mer sårbar.» (s. 19). Her kommer det tydelig frem at Ruth oppfatter kvinnen som grunnleggende underlegen mannen, hvilket karakteriserer hennes kjønnede livsverden i denne fasen.

At Ruth kan sies å se på seg selv som Den andre har flere konsekvenser for hennes kjønnede livsverden. En av disse hevder Beauvoir er at kvinnen gjennom å akseptere seg selv som Den andre, gir avkall på den *eksistensielle friheten* sin (Moi, 2000, s. 16- 17). Dette er et begrep innfor Beauvoirs frihetsbegrep som refererer til menneskets grunnleggende frihet (Moi, 2000 s. 16). Det ligger i begrepet at alle mennesker har like stor kapasitet til å handle fritt ut fra sin egen situasjon, og videre ta ansvar for disse handlingene (Moi, 2000, s. 16-17). I historien om Ruth og Johannes kommer det frem at forholdet deres overlever nettopp på bekostning av

Ruths eksistensielle frihet. Hennes rett på å få lov til å handle fritt innsnevres av Johannes. Et eksempel kan være når hun går forbi et butikkvindu i Bordeaux som selger sjokolade:

«Jeg ser inn vinduet de to tre sekundene før jeg er forbi, men bildet fortsetter i meg, det er oss to jeg ser der inne, Johannes og meg, og at han ler av meg, ler av at jeg vil ha sjokolade med bringebærfyll, han synes det er tåpelig, typisk kvinnelig, noe sånt er det han sier. Eller at han bare går» (s. 43- 44).

Dette eksempelet viser at selv et så tilsynelatende enkelt valg som hvilken sjokolade man skal kjøpe utløser en rekke vanskelige følelser hos Ruth. Mest av alt viser det en frykt for hvordan hennes individuelle valg vil bli møtt. Hun forventer å bli latterliggjort eller ydmyket. Implisitt i dette ligger det en ide om at hun kan velge feil sjokoladesmak, mens Johannes kun kan velge rett. Dette viser en kjønnets livsverden hvor kvinnen ikke tørr å handle fritt og opplever mistillit til seg selv som selvstendig individ.

At Ruth ikke handler fritt kommer også til uttrykk i det seksuelle, hvor hun stiller seg villig til å gjøre hva som helst for å få anerkjennelsen og nærheten til Johannes. Dette resulterer i at Ruth utsetter seg selv for smertefulle seksuelle opplevelser: «Jeg ville bare at han skulle ville noe med meg [...] Jeg var sår i flere dager etterpå, blødde så vidt» (s. 74- 75). Gjennom dette eksempelet kommer det frem at Ruth setter seg selv til side og trækker over sine egne grenser for å kunne gjøre Johannes fornøyd. Hun handler dermed ikke som et fritt individ som opplever å ha valgmuligheter. Hennes opplevelse er å ha kun et valg- å gjøre som han sier og ønsker. Dette understreker hvordan forholdet hennes med Johannes fører til en innsnevring av hennes eksistensielle frihet. I lys av disse eksemplene er det rimelig å hevde at ved å være i et forhold med Johannes, er ikke Ruth fri og dette ligger til grunn for hennes kjønnede livsverden hvor kvinnen oppleves som svak.

Ruth ser altså ut til å ha akseptert den underlegenheten Johannes har tilegnet henne, og det kan virke nærliggende å hevde at hun dermed er et offer, men en slik påstand avvises av Beauvoir: «Når kvinnen oppdager at hun er det uvesentlige som aldri forandres til å bli vesentlig, er det fordi hun ikke sørger for denne forandringen selv» (Beauvoir, 2000, s. 38). Beauvoir understreker budskapet sitt: «Mannen som gjør kvinnen til en *Annen*, vil altså møte en dyptgripende medskyldighet hos henne», skriver hun (Beauvoir, 2000, s. 40). Her hevder

altså Beauvoir at det er kvinnen selv som må ta ansvar og endre situasjonen sin og i en forlengelse bli vesentlig og unnsnippe sin rolle som Den andre. Ser man Ruths situasjon i lys av Beauvoir kommer man dermed ikke unna at hun har et ansvar for seg selv, som hun frem til nå ikke har tatt.

Dette leder over i den neste fasen i Ruths prosess, nemlig ansvarliggjøringen. Ansvarliggjøringen er i høy grad knyttet til hennes møter og samtaler med Abel. Samtalene åpner for bevisstgjørende refleksjoner som lar Ruth bedre forstå sin kjønnede livsverden og dermed sin rolle og sitt ansvar i situasjonen med Johannes. Abel åpner seg for Ruth og forteller henne om sin barndom med en far som aldri klarte å elske henne ordentlig. Hun skildrer følelsen av å ønske å bli sett, å være nær og å være god nok. Hun forteller om en dag på kjøkkenet: «Det er hele familien, det er mange som snakker, men jeg merker bare pappa. Hvordan han er, om han er lett, om han er glad [...] han forteller til alle. Men det er bare jeg som hører alt. Som vet. Som kjenner, hva det betyr». Videre står det: «Det er en annen han vil ha. Jeg er ikke henne» (s. 59). Det blir tydelig at de to kvinnene deler erfaringen av å elske noen som ikke klarer å elske dem tilbake. Det som derimot skiller de to er at Abel har gått gjennom den prosessen Ruth nå er i. Abel har altså tatt ansvar, vet hvem hun er og er trygg i seg selv. Samtalene med Abel har en slags bevisstgjørende effekt på Ruth og utløser slik hennes andre fase.

Utløsningen av den andre fasen uttrykkes ved at Ruth spør Abel: «Hvordan ble det annerledes, spør jeg, for deg» (s. 154). I spørsmålet ligger Ruths ønske om å også få det annerledes implisitt, og ved å spørre tar hun et lite, men aktivt grep i sin egen situasjon. Dermed markerer dette et tydelig vendepunkt i Ruths historie. Spørsmålet utløser en dialog mellom de to: «Det var der hele tiden, sier Abel, den andre måten, forandringen. Jeg har bare trengt plass til å la det virke i meg, komme frem [...] Hva da komme fram? Spør jeg. Noe annet, sier Abel, en visshet, eller en ro, bare.» (s. 155). Abels svar vitner om at hun også har gjennomgått en prosess. Den vitner i tillegg om at styrken til å ta ansvar har ligget latent i henne i lang tid og ventet på å komme frem. Ved å stille spørsmål og snakke med Abel kommer Ruth et skritt videre i sin prosess og føres nærmere den styrken som unektelig ligger latent i også henne. På denne måten begynner Ruth å ta ansvar for sitt eget liv.

At Ruth begynner å ta ansvar kommer også frem gjennom de erkjennelsene som utløses gjennom samtalene med Abel. Gjennom å tørre å innrømme at forholdet hennes til Johannes tvinger henne inn i en rolle som liten og svak, anerkjenner hun indirekte at hun må forlate han for å finne seg selv: «Fra å være sterk og stolt ved siden av ham, så er jeg ingen» (s. 157). Et annet sitat understreker dette poenget: «Er dette kjærlighet? Er det dette kjærligheten krever av meg? Jeg krymper og skrumper og blir ingen, uverdigg, utvisket, borte» (s. 158). Sitatene viser at Ruth forstår at forholdet hennes til Johannes går på bekostning av henne selv, og man kan i det sistnevnte sitatet merke at hun begynner å stille seg kritisk til dette. Dette reflekterer at hun gjennom å erkjenne begynner å ta ansvar.

Den andre erkjennelsen er at Johannes' kjærlighet er uforutsigbar og ikke til å stole på: «Og jeg river hånda mi løs fra hans, vil ikke holde den mer, det kjennes som en løgn. Nærheten er en løgn, han holder meg ikke, hvert øyeblikk som helst kan han forsvinne». Selv om Ruth har anerkjent distansen mellom seg og Johannes har hun alltid holdt fast i et håp om at hun en dag vil klare å komme nær. Det er først nå hun innrømmer overfor seg selv at dette nok aldri vil skje. Alvoret i erkjennelsen understrekes av at hun fysisk slipper taket hun har i han.

At erkjennelsene er en del av Ruths ansvarliggjøring understrekes ved at de fører til at hun begynner å distansere seg fra Johannes på et mentalt nivå. Dette kan antyde at hun anerkjenner at hun snart vil måtte forlate han: «Men han kommer ikke, sier bare, gjør ikke, det blir ikke. Og jeg kjenner at jeg venter ikke på ham mer, heller [...] » (s. 204). Slik kan man si at samtalene med Abel åpner for at Ruth bevisstgjøres situasjonen sin hvilket leder til at hun forstår ansvaret sitt og dermed blir hun altså ansvarliggjort. Dette blir også en gjenpeling av hennes kjønne livsverden som tar stadig større avstand fra kvinnen som underlegen og svak.

I prosessens tredje fase løfter Beauvoir frem nødvendigheten av opprør. Hun spør kritisk: «Hvorfor protesterer ikke kvinnene på hankjønnets overherredømme?» og anmoder slik til opprør (Beauvoir, 2000, s.37). Ruths mest tydelige opprør kommer gjerne til uttrykk gjennom parallellhistorien. Når hun anerkjenner Lily og Ralf som et ideal anerkjenner hun samtidig sin og Johannes' tilkortkommenhet. I forlengelsen av dette vil skildringene av Ralf som partner kunne leses som en kritikk til Johannes som partner. Ralf tør å åpne seg for Lily og slipper

henne inn, på en måte Johannes aldri klarte. Ralf tenker: «Det kjennes som hun har åpnet et hemmelig sted, hvor det finnes en forbindelse. Hvor det som er inni ham, kan komme helt fram, og gjennom, til henne. Alt det som er inni, kan bli synlig, og delt» (s.185). Ved at Ralf tør å være sårbar, klarer han og Lily å bygge et stabilt og trygt forhold. Johannes derimot er lukket og utilgjengelig, og står dermed i veien for et velfungerende forhold: «Hjelpeløsheten som STRATEGI. Ingen forventer noe av en hjelpeløs, ingen krever noe [...] Slippe delaktighet, slippe ansvar, og skyld [...] i verden, der ute, hvor ingen kan komme nær. Hvor ingen har krav på ham, hvor han kan betale og gå [...] Det hjelpeløse er uangripelig» (s. 11). Johannes klarte aldri å åpne seg slik Ralf gjør, og Ruths skildringer kan gjerne leses som en kritikk av dette. Dette gjenspeiler igjen en endring i hennes kjønnede livsverden, for her løftes Ralf frem som sårbar, men også sterk på en måte Johannes ikke var. I det ligger en antydning om den svake egentlig er mannen, Johannes.

Historien om Lilly og Ralf leder over i prosessens fjerde og siste fase hvor Ruth forstår sin frihet og sine valgmuligheter. Dette kommer tydelig til uttrykk gjennom følgende sitat: «Ralf, kan hun si og se på ham, og så ser han tilbake på henne, og så er det som å komme inn i en stor hall, et veldig sted, med bueganger og lys som faller ned. Eller så er det som å legge seg på magen og krype inni en grotte [...] og han tør det, vil det, våger, fordi det er noe i dem, noe i øynene hennes som blinker til ham, som hvisker, mykt og lavt og stille, som bøyer seg fram mot ham, helt åpent, og sier Kom.» (s. 215) Eksempelet skildrer et lyst, sunt og trygt forhold hvor begge partene tør å være nær hverandre. Det skildrer følelsen av å være ønsket og å bli sett. Slik kan det leses som en erklæring fra Ruth til seg selv om at det er dette hun fortjener. Dette gjenspeiler den drastiske endringen i hennes kjønnede livsverden. Nå anerkjenner hun kvinnen som viktig.

Ruth skildrer og anerkjenner den frie kvinnen med valgmuligheter gjennom historien om Lily og Ralf, men i historien om seg selv når hun kanskje ikke helt frem til sitt eget mål innen historiens slutt. Likevel har hun unektelig gått gjennom en endring. Tidligere har hun lett etter en definisjon av seg selv i Johannes, hvilket har gitt henne en følelse av å være usynlig og ubetydelig: «Når vi er sammen, blir jeg usynlig for meg selv for han bekrefter ikke, er ikke et speil, ingen reflektor, det jeg sier kommer ikke tilbake til meg så jeg kan se det.» (s.120). Etter samtalene med Abel skjer et fokusskifte og Ruth vender blikket mot seg selv:

Hvor har det blitt av meg? [...] Og jeg går ut i gangen til speilet som henger der og prøver å se meg selv i øynene, men jeg ser bare et ansikt, jeg ser øyne, nese og munn, håret over, den lyse kjolen, jeg ser tilbake mot øynene, ser inn i dem, det er ingen der (s. 214).

Selv om sitatet bærer preg av usikkerhet, ser hun nå endelig inn i sine egne øyne og leter etter bekræftelse hos seg selv, heller en hos Johannes. Ved å gjøre dette avviser hun seg selv som Den andre og står dermed ikke som et menneske relativt til Johannes lenger, men heller som et selvstendig individ. Dette betyr at hun sakte, men sikkert vil få tilbake makten over sin egen eksistensielle frihet. Hun blir en kvinne. Dette karakteriserer Ruths kjønnede livsverden i historiens avslutning.

5. Avsluttende tanker

Gjennom sin antropologiske kraft viser romanen oss et menneskes livsverden. *Det finnes en stor åpen plass i Bourdeaux* har vist oss Ruths livsverden og gitt oss innsikt i smerte og vekst. Den har vist stivnede kvinnebilder og friheten til å skape et nytt. Ved dette kan man si at romanen har et frigjørende potensiale, den viser oss nye livsmuligheter.

6. Litteraturliste

Andersen, P. T. (2019). Forstå fortellinger: *Innføring i litterær analyse*. Universitetsforlaget.

Andersen, P.T. (2012). *Norsk litteraturhistorie* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Andersen, P. T., Mose, G. & Norheim, T. (2012). *Litterær analyse: En innføring*. Pax forlag.

Beauvoir, D. S. (2000). *Det annet kjønn* (B. Christensen, Overs.). Pax Forlag.

Forlaget Oktober. (8. mai, 2022). *Hanne Ørstavik*. Forlaget Oktober:
https://oktober.no/Hanne_orstavik

Hauge, H. & Ørjasæter, K. (2008). *Åpninger. Lesninger i Hanne Ørstaviks forfatterskap*. Forlaget Oktober.

Malvik, A. S. (2015). Ekfrasen som erkjennelsesmodus i en digital mediekultur: Om Hanne Ørstaviks ekfratiske stil. *Ekfrase*, 5-11. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-5760-2015-01-02>

Mortensen, E., Egelang, C., Gressgård, R., Holst, C., Jegersted, K., Rosland, S. & Sampson., K. (2008). *Kjønnsteori* (1. utg.). Gyldendal forlag.

Schäffer, C. H. (2018). *Senmoderne identitet og kjærlighet. En analyse av Hanne Ørstaviks roman «Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux»* [Mastergradsavhandling]. Universitetet i Oslo.

Selboe, T. (2015). *Hva er en roman*. Universitetsforlaget.

Svartdal, F. (2020). *Holdning*. Store norske leksikon: <https://snl.no/holdning>

Ørstavik, H. (2013). *Det finnes en stor åpen plass i Bordeaux*. Forlaget oktober